RISE RIKOSSEURAAMUSLAITOS

8.2.2017 Dnro 5/090/2017

Lakivaliokunnalle

**Rikosseuraamuslaitoksen lausunto HE:stä 263/2016 Laiksi vankeuslain muuttamisesta ja Laiksi tutkintavankeuslain muuttamisesta**

Hallituksen esityksen 263/2016 keskeisimmät muutokset koskevat vankien taloudellisia etuuksia sekä vankien sitomista kuljetuksen aikana koskevia säännöksiä. Rikosseuraamuslaitos puoltaa hallituksen esitystä. Seuraavassa tarkastellaan tarkemmin vankien käyttörahaa, toimintarahaa ja palkkaa koskevista säännöksiä.

Esitys sisältää merkittäviä muutoksia vankien ansioita ja taloudellisia etuuksia koskevaan järjestelmään ja sen perusteisiin. Johtavana periaatteena muutosesityksessä on järjestelmän yksinkertaistaminen. Tavoitteena on myös, että taloudelliset etuudet kannustaisivat vankeja nykyistä paremmin osallistumaan sellaisiin toimintoihin, jotka edistäisivät rangaistusajan suunnitelman tavoitteiden toteutumista. Työhön ja toimintaan osallistumisen korvaamisesta vangille tehtyjen työtuntien ja toimintaan osallistumistuntien perusteella siirrytään päivärahana maksettavaan etuuteen. Henkilökunnan työajan säästöä saadaan vankien toimintaan osallistumisen seurannan tarkkuutta muuttamalla ja luopumalla joissakin tapauksissa – esimerkiksi tutkintavangin käyttörahan maksussa - tarveharkintaa sisältävistä säännöksistä. Esitykseen sisältyvät muutokset rahoitetaan suurelta osin muuttamalla avovankiloissa vankilan lukuun työtä tekevien vankien avolaitospalkka toimintarahaksi. Esityksen mukaisen lainsäädännön toimeenpano edellyttää, että vankiloiden henkilökunta aiempaa laajemmin osallistuu vangin rangaistusajan suunnitelman toteuttamisen kannustamiseen, mahdollistamiseen sekä seurantaan.

Käyttöraha maksetaan esityksen mukaan poikkeuksetta kaikille vangeille ja jokaiselta rangaistusajaksi luettavalta päivältä ja tutkintavankeuslain 5 luvun 7 §:n mukaan ajalta, jonka tutkintavanki on tutkintavankeuden toimeenpanemiseksi vankilassa. Muiden vankeusaikaisten tulojen määrä kuten esimerkiksi siviilityön palkka tai tutkintavangin varallisuus eivät siihen vaikuttaisi. Kyseessä olisi eräänlainen vangin perustulo.

Esityksen mukaan käyttörahan lisäksi maksettaisiin toimintarahaa kuten nykyisinkin toimintoihin osallistuville vangeille toimintaan osallistumisen ajalta. Kuten hallituksen esityksessä todetaan nykytilanteessa vankien sijoittumista toimintoihin eivät kaikissa tapauksissa ohjaa vangin rangaistusajan suunnitelman mukaiset tavoitteet, vaan vangin halu päästä toimintaan, jossa ansiot ovat mahdollisimman suuret. Muutos kannustaisi vankeja myös osallistumaan sellaisiin toimintoihin, joissa toimintatunteja ei välttämättä kerry viikoittaista enimmäismäärää ja jotka kuitenkin voisivat olla vangin rangaistusajan suunnitelman tavoitteiden kannalta hyödyllisiä.

Nyt esitetty järjestelmä käyttörahan ja toimintarahan päällekkäisestä maksamisesta toimisi parhaiten tilanteessa, jossa kaikille maksettavan käyttörahan lisäksi vanki voisi vaikuttaa omaan vankila-aikaiseen tulotasoonsa osallistumalla kokoaikaisesti ja säännöllisesti toimintaan yhdessä sovittujen tavoitteiden mukaisesti. Toisaalta toimintarahan määrä ei olisi sidottu vain kokoaikaiseen toimintaan


| Osoite | Puhelin | Faksi | Sähköpostiosoite | Www-osoite |
|---|---|---|---|---|
| Lintulahdenkuja 4<br>00530 Helsinki | 029 568 8500 | 029 566 5440 | kirjaamo.rise@om.fi | rikosseuraamus.fi<br>vankilatuote.fi |

vaan siinä otettaisiin huomioon vangin toimintakyvyn mukaiseen rangaistusajan suunnitelmaan sitoutuminen.
Toimintaraha esitetään 9 luvun 6 §:ssä maksettavaksi kolmessa luokassa, jossa kahta alinta maksettaisiin suljetussa vankilassa ja kahta ylintä avolaitoksessa. Keskimmäinen toimintarahaluokka olisi yhteinen suljetuille vankiloille ja avovankiloille. Toimintarahan maksuperusteet olisivat jatkossa suunnitelmassa osallistumisen säännöllisyys ja kesto sekä rangaistusajan suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden toteutuminen, jonka etenemistä voidaan seurata rangaistusajan kuluessa. Lähtökohtana toimintarahan maksamisessa voitaisiin pitää sitä, että vangin aloittaessa rangaistuksen suorittamisen, toimintarahaluokka olisi matalampi. Toimintarahaluokkaa voitaisiin nostaa rangaistusajan edetessä suunnitelmallisesti. Toimintarahan jakaminen kolmeen luokkaan sisältää kannustavuuden elementin, joskin kovin vahvana sitä ei voi pitää. Kannustavuutta vähentää oleellisesti se, että käyttörahan ja toimintarahan määrää on tarkistettu viimeksi yli kymmenen vuotta sitten.

Esityksessä mahdollistetaan laajasti taloudellisia etuuksia koskeva päätösvallan siirto vankilan johtajalta tai toiminnasta vastaavalta virkamieheltä vankilan työjärjestyksessä määrätylle ohjauksen ja valvonnan esimiestehtävissä toimivalle virkamiehelle. Olisi perusteltua, että 9 luvun 6 §:n mukaan toimintarahan lisäksi työsuoritteiden perusteella maksettavaa provisiolisää koskevasta päätösvallasta säädettäisiin 9 luvun 9 §:ssä samoin kuin toimintarahan maksua koskevasta päätösvallasta. Etukäteen näitä päätöksiä ei kuitenkaan voi tehdä, sillä provisiolisä perustuu työsuorituksen määrään. Käyttörahaa, toimintarahaa ja palkkaa koskevassa 9 luvun 6 §:ssä todetaan, että toimintaraha maksetaan toimintaan osallistumisen ajalta. Toimintarahan ja palkan muuttamista koskevassa 8 a §:ssä käytetään sen sijaan ilmausta "voidaan muuttaa, jos vangin toimintaan sijoittamisessa tapahtuu muutos." Tulkinnan helpottamiseksi olisi perusteltua käyttää molemmissa säännöksissä samaa sanamuotoa toimintaan osallistumisesta.

Hallituksen esitys yhdessä vankeudesta annettavan valtioneuvoston asetuksen luonnoksen kanssa muodostavat kokonaisuuden, joka jättää joitakin tulkintakysymyksiä. Ne on ratkaistava asetuksen valmistelun yhteydessä.

Lain voimaantulo edellyttää vankitietojärjestelmässä tehtäviä muutoksia. Niiden toteuttamiseen tarvitaan tietoa vankeudesta annettavan asetuksen sisällöstä.

Kehitysjohtaja

Pauli Nieminen

**Osoite** Lintulahdenkuja 4 00530 Helsinki | **Puhelin** 029 568 8500 | **Faksi** 029 566 5440 | **Sähköpostiosoite** kirjaamo.rise@om.fi | **Www-osoite** rikosseuraamus.fi vankilatuote.fi